

2024-10-14 Nr. NV-2686

VYRIAUSYBĖS NUTARIMO PROJEKTAS Nr.: TAP-24-1241(2) TAIS-24-15075(2) TAP- 24-1242(2) TAIS-24-15076(2)		DĖL VYRIAUSYBĖS NUTARIMO „DĖL LIETUVOS ILGALAIKIO SOCIALINIO TYRIMO IR GIMSTAMUMO IR ŠEIMOS TYRIMO ATLIKIMO“ IR VYRIAUSYBĖS NUTARIMO „DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 2016 M. VASARIO 18 D. NUTARIMO NR. 162 „DĖL NACIONALINĖS ŽMOGIŠKŲJŲ IŠTEKLIŲ STEBĖSENOS PAGRINDŲ APRAŠO PATVIRTINIMO“ PAKEITIMO“ PROJEKTŲ		
		Rengėjas	Svarstyta	Siūloma
Įstatymo įgyvendinamasis teisės aktas	☒ Ne	Vyriausybės kanceliarija	☒ Nesvarstyta	☒ Svarstyti TAP ☒ Svarstyti LRV posėdyje
Įgyvendina Vyriausybės programą	☒ Ne			

SPRENDŽIAMA PROBLEMA

- **Patikimų duomenų apie visuomenės nuostatas, vertybes, elgseną trūkumas.** Šiuo metu Lietuvoje naudojami skirtingi instrumentai visuomenės nuostatoms, vertinimams, vertybėms bei elgsenai tirti ir sprendimų poveikiui matuoti, tačiau jie neretai turi trūkumų, o jų duomenys negali būti sistemškai susieti. Ekspertai pažymi, kad visuomenės nuomonių tyrimams dažnai stinga reprezentatyvios respondentų atrankos, kokybiško duomenų surinkimo, o kartais ir tinkamo metodų išmanymo. Identifikuotos problemos paskatino ieškoti būdų kurti naujus įrankius ir metodus, kurie prisidėtų prie orientuotos į ateitį viešosios politikos ir padėtų tinkamai atliepti ilgalaikę šalies raidos viziją.
- **Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos ateities vizija „Lietuva 2050“ įgyvendinimo stebėsenos poreikis.** Didelė dalis ilgalaikės Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos ateities vizija „Lietuva 2050“ poveikio rodiklių skirti visuomenės būklės pokyčiams stebėti. Kaip numatyta pačioje strategijoje, jie numatyti skaičiuoti remiantis inicijuojamų Lietuvos ilgalaikio socialinio tyrimo (toliau – LIST) duomenimis, taip pat Gimstamumo ir šeimos tyrimo (toliau – GŠT) rezultatais. Tai ateityje sudarys galimybes ne tik stebėti rodiklių reikšmių kitimą, bet ir atlikti išsamesnius tyrimus ir analizes, siekiant nustatyti priežastinius ryšius su kitais kintamaisiais ir geriau įvertinti Lietuvos visuomenės būklę.
- **Poreikis tarpinstituciniu lygiu koordinuoti ir spręsti žmoniškųjų išteklių, demografijos politikos klausimus.** Žmoniškųjų išteklių srityje kyla naujų sisteminių, esminių viešosios politikos iššūkių, tokių kaip gimstamumo, migracijos, visuomenės senėjimo, mokymosi visą gyvenimą, darbo rinkos pokyčių ir kt., kuriuos svarbu spręsti tarpinstituciniu lygiu. Remiantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. vasario 18 d. nutarimu Nr. 162 „Dėl Nacionalinės žmoniškųjų išteklių stebėsenos pagrindų aprašo patvirtinimo“ įsteigtos ir veikiančios Vyriausybės komisijos nacionalinei žmoniškųjų išteklių stebėsenai numatytos užduotys, susiję su žmoniškųjų išteklių, kaip darbo jėgos išteklių, stebėseną, yra per siauros ir neatliepia kylančių naujų poreikių.

PROBLEMOS SPRENDIMO PRIEMONĖS

Nutarimų projektais siūloma:

1. Inicijuoti du tyrimus:
 - (1) LIST – pirmąjį longitudinalinį panelinį visuomenės tyrimą Lietuvoje, kuris leidžia stebėti visuomenės socialinę raidą ilgalaikėje perspektyvoje ir nustatyti priežastinius ryšius. Tyrimo temos atspindi svarbiausius Lietuvos visuomenės raidos aspektus ir numatomus iššūkius, LIST rodikliai įtraukti į LT2050.
 - (2) GŠT – ilgalaikį panelinį tyrimą, skirtą rinkti duomenis apie gimstamumo ir šeimos demografinius procesus, juos lemiančius veiksnius, pasekmes, demografinės, šeimos ir socialinės politikos poreikį ir veiksmingumą. Tyrimas yra tarptautinės *Generations and Gender Programme* (GGP) mokslinių tyrimų infrastruktūros dalis, kurioje dalyvauja 24 šalys.

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOS FORMA

2. Nustatyti, kad Tyrimų valdymo ir įgyvendinimo klausimus svarsto Vyriausybės komisija žmogiškųjų išteklių klausimams koordinuoti (toliau – Komisija) ir pavesti tyrimų įgyvendinime dalyvaujančioms institucijoms šias užduotis:
 - (1) Vyriausybės kanceliarijai – teikti Komisijai pasiūlymus dėl aktualių klausimų įtraukimo į Tyrimus ir aktualių temų analitinėms ataskaitoms, panaudojant Tyrimų duomenis;
 - (2) STRATA – apskaičiuoti Tyrimų duomenimis paremtus Strategijos „Lietuva 2030“ rodiklius, atlikti funkcijas, susijusias su Tyrimų ir duomenų valdymu, skelbimu, viešinu, sudaryti ir koordinuoti Tyrimų mokslinės priežiūros komitetą;
 - (3) Valstybės duomenų agentūrai (toliau – VDA) – išrinkti Tyrimų imtis, surinkti duomenis iš gyventojų, juos apdoroti ir pateikti STRATA.
3. Išplėsti Komisijos mandatą ir jos sudėtį. Kaip pagrindinė jos veiklos užduotis numatoma ne tik žmogiškųjų išteklių stebėsenos sistemos koordinavimas, bet ir politikos formavimo ir įgyvendinimo klausimų konkrečiose teminėse srityse svarstymas, taip pat jai paskiriama svarstyti Tyrimų valdymo klausimus. Atsižvelgiant į tai, kad plečiama Komisijos svarstomų klausimų apimtis, jos sudėtis papildoma Sveikatos apsaugos ministerijos, Užsienio reikalų ministerijos, Viešojo valdymo agentūros, VDA ir Lietuvos mokslo tarybos atstovais (toliau – LMT).
4. Nustatyti, kad LIST ir GŠT finansuoja LMT pagal Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos arba LMT patvirtintas programas ir priemones.

Numatoma, kad detalesnius Tyrimų įgyvendinimo aspektus nustatys ir tvirtins Komisija.

ĮGYVENDINIMO MECHANIZMAS

Tyrimai bus įgyvendinami per Mokslinių tyrimų infrastruktūras. 2024 m. rugpjūčio mėn. STRATA, VDA ir mokslo institucijos parengė ir pateikė paraiškas dėl Tyrimų įtraukimo į Lietuvos mokslinių tyrimų infrastruktūrų kelrodį. Jos per išsamųjį užsienio ekspertų komisijos vertinimą ir LMT pirmininko 2024 m. spalio 8 d. įsakymu Nr. V-440 buvo pripažintos brandžiomis pagal pasirengimą dalyvauti tarptautinės mokslinių tyrimų infrastruktūros veikloje ir pasiūlytos įtraukti į rengiamą 2024 m. Lietuvos mokslinių tyrimų infrastruktūrų kelrodį.

Paraiškose nurodytas lėšų poreikis LIST ir GŠT įgyvendinti pirmųjų ketverių metų ciklui yra 8,3 mln. Eur. Numatoma, kad Tyrimai bus finansuojami iš LMT skirtų valstybės biudžeto asignavimų, numatytų mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros veikloms.

STEBĖSENA

Tyrimais renkami duomenys bus naudojami visuomenės būklės, demografinių pokyčių, valstybės ateities vizijos įgyvendinimo stebėsenai.

Pačių tyrimų įgyvendinimo valdymo, įgyvendinimo klausimus spręs ir stebėseną vykdys Komisija.

Mokslinės kokybės užtikrinimo ir metodologinio šių tyrimų įgyvendinimo tikslu bus sudarytas mokslinės priežiūros komitetas.

SUINTERESUOTŲ ASMENŲ ĮTRAUKIMAS

Konkretūs metodologiniai ir organizaciniai Tyrimų įgyvendinimo sprendiniai, nustatyti LIST ir GŠT nutarimo projekte bei įgyvendinti parengiamojo etapo metu (kuris prasidėjo 2022 m. II kv.), buvo rasti bendradarbiaujant Vyriausybės kanceliarijai, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai, STRATA, VDA, LMT ir mokslininkų atstovams. Siekiant užtikrinti duomenų patikimumą ir tinkamumą viešojo valdymo sprendimams priimti, mokslininkai sociologai kartu su STRATA parengė GŠT galimybių studiją, atliko LIST techninio įgyvendinimo modelio vertinimą, kurio tikslas – įvertinti tinkamiausią LIST techninio įgyvendinimo modelį remiantis atlikta galimybių studija ir pasiūlyti jo projektą, konsultuodamiesi su LR ministerijomis ir aktualių sričių mokslininkais sudarė LIST klausimyno projektą.

Komisijos mandato ir sudėties keitimas buvo pristatytas ir jam pritarta 2023 m. lapkričio 20 d. Komisijos posėdyje.

TEISĖS AKTO PROJEKTO DERINIMAS

Nutarimų projektai teikti derinti visoms ministerijoms, LMT, VDA, VVA, STRATA, Valstybinei duomenų apsaugos inspekcijai, Vilniaus universitetui, Vytauto Didžiojo universitetui, Kauno technologijos universitetui, Lietuvos socialinių mokslų centrui, Seimo Ateities komitetui. Pastabų ir siūlymų pateikė Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, Vidaus reikalų ministerija, Ekonomikos ir inovacijų ministerija, Aplinkos ministerija, VDA, Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija, LMT, STRATA ir Vilniaus universitetas. Institucijų pastabos, siūlymai ir informacija apie tai, kaip į juos atsižvelgta, pateikti pastabų derinimo lentelėje. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Sveikatos apsaugos ministerija, Finansų ministerija, Energetikos ministerija, Krašto apsaugos ministerija, Susisiekimo ministerija, Žemės ūkio

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOS FORMA

ministerija, Teisingumo ministerija ir VVA pastabų ir siūlymų dėl Nutarimo projektų neturėjo. Kitos institucijos pastabų ir siūlymų nepateikė.

PAŽYMA PARENGĖ

Jurgita Lukaševičienė

Strateginio valdymo grupė, patarėja